

فرم درخواست پروپوزال (RFP)

عنوان پژوهش: احصای مشاغل فعالیتهای ماهیتا سخت و زیانآور (مصوب شورای عالی حفاظت فنی) و بررسی درجه عوامل آلایندهی به منظور بهبود شرایط کار و حفظ و صیانت از نیروی انسانی کارگاه
مهلت ارسال پیشنهاد: ۳۰ / ۰۹ / ۱۴۰۴
اطلاعات تماس با گروه پژوهشی و چگونگی ارسال پروپوزال: شماره تماس: ۰۹۱۲۴۲۲۸۲۴۰ ارسال از طریق ایمیل به نشانی: farakhanepajooresh@gmail.com
اطلاعات مورد درخواست: شامل (رزومه مجری و همکاران، قیمت‌گذاری)

الف) مقدمه و زمینه

بر اساس قانون اصلاح تبصره (۲) الحاقی ماده (۷۶) قانون تامین اجتماعی مصوب ۱۳۸۰/۰۷/۱۴، کارهای سخت و زیان‌آور، مشاغل است که در آنها عوامل فیزیکی، شیمیایی، مکانیکی و بیولوژیک محیط کار غیراستاندارد بوده و در اثر اشتغال کارگر تنشی به‌مراتب بالاتر از ظرفیتهای طبیعی (جسمی و روانی) در وی ایجاد می‌شود که نتیجه آن بیماری شغلی و عوارض ناشی از آن بوده است و امکان برای به‌کارگیری تمهیدات فنی، مهندسی، بهداشتی و ایمنی و غیره برای کاهش یا حذف صفت سخت و زیان‌آور این مشاغل وجود دارد. به موجب قانون مذکور، بیمه‌شدگانی که دارای ۲۰ سال متوالی و یا ۲۵ سال متناوب اشتغال و بیمه‌پردازی در کارهای سخت و زیان‌آور می‌باشند، هر سال سابقه سخت و زیان‌آور آنها به مدت یک و نیم‌سال محاسبه شده و بدون شرط سنی می‌توانند بازنشسته گردند. با تصویب قانون تفسیر جزء (۱) بند (ب) تبصره (۲) ماده (۷۶) قانون تامین اجتماعی مصوب ۱۳۹۰/۰۶/۲۹، سابقه پرداخت حق بیمه در کارهای سخت و زیان‌آور به هر میزان، قبل یا بعد از اشتغال در مشاغل عادی به ازای هر سال سابقه، یک و نیم سال محاسبه و شرایط بهره‌مندی از مزایای این قانون تسهیل گردید. بر اساس تقسیم‌بندی ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی مشاغل سخت و زیان‌آور مصوب ۱۳۸۵/۱۲/۲۶، کارهای سخت و زیان‌آور به دو گروه (الف) و (ب) تقسیم می‌شوند. **مشاغل گروه (الف)** به مشاغل اطلاق می‌شود که با به‌کارگیری تمهیدات بهداشتی و ایمنی امکان رفع صفت سخت و زیان‌آوری آنها وجود دارد، لیکن **مشاغل گروه (ب)** ذاتاً

سخت و زیان آور بوده و اگرچه امکان کاهش این صفت از آنها وجود دارد، لیکن کماکان ماهیت سخت و زیان آوری آنها حفظ می‌گردد.

یکی از مهمترین اهداف قانونگذار از تصویب قانون بازنشستگی وفق مشاغل سخت و زیان آور، مواردی چون حفظ حقوق کارگران، صیانت از نیروی کار و سالم سازی محیط کار بوده است که متأسفانه با گذشت بیش از دو دهه از آغاز اجرای قانون تاکنون، نه تنها اهداف مورد نظر محقق نگردیده است، بلکه از سال ۱۳۹۹ تعداد بازنشستگان پیش از موعد از بازنشستگان عادی پیشی نیز گرفته است. در این میان، بازنشستگی بر اساس قانون مشاغل سخت و زیان آور با در اختیار داشتن سهم ۵۲ درصدی از تعداد کل بازنشستگان پیش از موعد و همچنین ۲۲ درصد از مجموع بازنشستگان، جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است، نکته قابل توجه در این میان افزایش چشمگیر تایید مشاغل گروه (الف) نسبت به مشاغل گروه (ب) است، به نحوی که مشاغل ماهیتاً سخت و زیان آور کمتر؛ حدود ۲۳٪ از مشاغل تایید شده به عنوان سخت و زیان آور و در مقابل؛ مشاغلی که امکان رفع صفت سخت و زیان آوری آنها وجود دارد بیش از سه چهارم مشاغل مذکور را تشکیل می‌دهند.

بر اساس ماده (۱۱) آیین نامه اجرایی مذکور و در اجرای مصوبه یکصد و بیست و نهمین جلسه مورخ ۹۴/۱۲/۱۷ شورای عالی حفاظت فنی با موضوع «احصاء فعالیت‌های سخت و زیان آور گروه (ب)، فعالیت‌های گروه (ب) توسط شورای مذکور احصاء شده است، لیکن فهرستی از مصادیق شغلی دقیق گروه (ب) وجود نداشته و علیرغم مشخص بودن فعالیت‌های ماهیتاً سخت و زیان آور، تعیین و تشخیص صفت سخت و زیان آوری عناوین شغلی مرتبط با گروه (ب) مورد ادعای متقاضیان، در کمیته‌های استانی مشاغل سخت و زیان آور و حسب تصمیمات اعضاء صورت می‌پذیرد که این امر با توجه به نبود رویه یکسان و احتمال تفسیر و اعمال سلیقه در صدور آراء، امکان انتساب عناوین شغلی گروه (الف) به گروه (ب) را فراهم می‌سازد و عملاً تکلیف کارفرما مبنی بر سالم سازی محیط کارگاه در اینگونه موارد مغفول واقع می‌گردد. علیرغم اینکه نظارت بر تدوین طرح طبقه بندی کارگاه‌ها در حیطه اختیارات وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی بوده و از طرفی سیاست گذاری کشوری کارهای سخت و زیان آور و نظارت بر عملکرد کمیته‌های استانی نیز بر عهده شورای عالی حفاظت فنی قرار دارد، تاکنون اقدام موثری در این زمینه صورت نپذیرفته است و از این رو، اهمیت تعیین و احصای مصادیق دقیق مشاغل گروه (ب) بیش از پیش نمایان می‌گردد.

مطابق تبصره ماده (۲) آیین نامه اجرایی، در موارد مشمول بند (الف) ماده (۱) آیین نامه که استاندارد حدود تماس شغلی عوامل بیماری‌زا و سخت و زیان آور وجود دارد، اتخاذ تصمیم قطعی در کمیته‌ها مستلزم اندازه گیری و اظهار نظر کارشناسان بهداشت حرفه ای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و یا سایر مراکز دارای مجوز از وزارتخانه یاد شده است.

به استناد ماده (۸) آیین‌نامه اجرایی، تعیین و تشخیص مشاغل سخت و زیان‌آور توسط کمیته‌های بدوی و تجدیدنظر استانی (شامل ۵ عضو) و با اکثریت آرای حاضرین صورت می‌پذیرد که این فرایند حسب نظرات شخصی اعضا و به‌طور کیفی انجام می‌شود و هیچگونه چارچوب و ضوابط کمی مشخصی تاکنون برای آن تعریف نگردیده است که موجب می‌شود در برخی موارد صدور آرای کمیته‌های استانی بدون استناد به گزارش آلاینده‌سنجی و یا مغایر با مفاد آن صورت پذیرفته و از طرفی با توجه به تخصصی بودن تفسیر گزارشات آلاینده‌سنجی و نبود ضوابط مشخص در این زمینه، مشاهده می‌گردد این امر منجر به بروز مواردی چون صدور آرای متناقض در خصوص عناوین شغلی یکسان و تایید مشاغل رسته اداری و سرپرستی صرفاً با استناد به عواملی مانند «شرایط نامناسب ارگونومیکی»، «روشنایی»، «استرس شغلی» و یا بدون در نظر گرفتن نوع و زمان مواجهه با عوامل آلاینده و غیره می‌گردد.

با عنایت به شرح پیش‌گفت، احصای مشاغل فعالیت‌های ماهیتاً سخت و زیان‌آور و در ادامه بررسی درجه عوامل آلاینده‌گی و تعیین چارچوب‌ها و ضوابط مشخص در نحوه تفسیر و بهره‌برداری از مفاد گزارشات آلاینده‌سنجی جهت ایجاد وحدت رویه در تعیین مشاغل سخت و زیان‌آور گروه (الف) که ماهیتاً سخت و زیان‌آور نمی‌باشند، به منظور بهبود شرایط کار و حفظ و صیانت از نیروی انسانی کارگاه از جمله اهداف این پژوهش است.

الف-۱) خلاصه پروژه

این پروژه‌ای پژوهشی بر شناسایی و احصای مشاغل ذاتاً سخت و زیان‌آور (گروه ب، مصوب شورای عالی حفاظت فنی و ماده (۱۱) آیین‌نامه اجرایی) و درجه عوامل آلاینده (فیزیکی شیمیایی مکانیکی و بیولوژیکی و غیره) مشاغل سخت و زیان‌آور «گروه (الف) و (ب) تمرکز دارد. همچنین در پی بررسی تعیین چارچوب‌های کمی و کیفی برای تفسیر گزارشات آلاینده‌سنجی، ایجاد وحدت رویه در کمیته‌های استانی و پیشنهاد راهکارهایی برای بهبود شرایط کاری است تا صیانت از نیروی انسانی و کاهش بازنشستگی پیش از موعد محقق شود. این پژوهش با تکیه بر قوانین تامین اجتماعی و آیین‌نامه‌های اجرایی به سالم سازی محیط کار و جلوگیری از اعمال سلیقه در تشخیص مشاغل کمک می‌کند.

الف-۲) هدف یا اهداف پژوهش

- تعیین مصادیق شغلی فعالیت‌های ماهیتاً سخت و زیان‌آور؛
- تعیین وضعیت آلاینده‌ها و عوامل زیان‌آور محیط کار در مشاغل سخت و زیان‌آور به تفکیک نوع آلاینده؛
- درجه‌بندی عوامل آلاینده و زیان‌آور محیط‌کار؛

- تعیین جدول برآورد ترکیبی ضرایب آلاینده ها بر مبنای درجه بندی صورت گرفته و مدت مواجهه با آنها به منظور تعیین صفت سخت و زیان آوری؛

الف-۳) خدمات مورد نیاز

- ۱ جمع آوری و احصای داده های شغلی مربوط به مشاغل سخت و زیان آور؛
- ۲ انجام مطالعات میدانی و نظرسنجی از کارگران، کارفرمایان و کارشناسان بهداشت حرفه ای در حداقل ۱۰ صنعت عمده (مانند معدن، نفت، ساختمانی و شیمیایی) برای تکمیل داده ها.
- ۳ بررسی و تعیین وضعیت آلاینده ها براساس معیارهای بین المللی؛
- ۴ ارزیابی عوامل زیان آور محیط کار به تفکیک نوع براساس معیارهای بین المللی؛
- ۵ اندازه گیری و آلاینده سنجی در کارگاه های نمونه با استفاده از ابزارهای استاندارد و معیارهای بین المللی؛
- ۶ تحلیل داده ها بر اساس حدود مجاز مواجهه شغلی و استانداردهای بین المللی مانند TLV-ACGIH؛
- ۷ درجه بندی عوامل آلاینده و طبقه بندی عوامل زیان آور بر اساس شدت، مدت مواجهه و اثرات بر سلامت با استفاده از مدل های کمی برای محاسبه مواجهه مجاز و تعیین آستانه های خطر؛
- ۸ درجه بندی ترکیبی با در نظر گرفتن تعامل عوامل (مثلاً ترکیب صدا و ارتعاش که ریسک را افزایش می دهد)؛
- ۹ تدوین جدول برآورد ترکیبی و تعیین صفت سخت و زیان آوری؛
- ۱۰ طراحی جدول جامع برای برآورد ضرایب آلاینده ها بر مبنای درجه بندی، مدت مواجهه و نوع شغل؛
- ۱۱ تعیین چارچوب های کمی و کیفی برای تفسیر گزارش های آلاینده سنجی به منظور ایجاد وحدت رویه در کمیته های استانی بدوی و تجدیدنظر؛
- ۱۲ پیشنهاد الگوریتم تصمیم گیری برای تمایز گروه الف و ب، با هدف جلوگیری از اعمال سلیقه و تسهیل سالم سازی محیط کار؛
- ۱۳ تهیه گزارش نهایی با جداول، نمودارها و مطالعات موردی، همراه با پیشنهادات سیاستی برای بروزرسانی قوانین و آیین نامه ها.

ب) دامنه کار

ب-۱) الزامات فنی

- روشهای تحقیق و تحلیل و تکنیک های پیشنهادی: شامل تحلیل محتوای کیفی اسناد رسمی و گزارش های

آلاینده‌سنجی، روش میدانی و اندازه‌گیری، روش نظرسنجی و مصاحبه.

- **منابع انسانی پیشنهادی:** تیم پژوهشی حداقل شامل ۵ نفر (کارشناس بهداشت حرفه‌ای، متخصص سیاستگذاری اجتماعی، حقوقدان کار و مهندس ایمنی).
- **جامعه آماری پیشنهادی:** کارگران شاغل در مشاغل سخت، کارفرمایان و مدیران کارگاه‌ها، کارشناسان و اعضای کمیته‌ها

ب-۲) خروجی‌های مورد انتظار

- **گزارش نهایی طرح شامل** (گزارش مکتوب، فایل‌های اکسل و جدول‌ها، ارائه پاورپوینت و پیشنهادات عملی برای کارفرما)؛ **دو مقاله علمی پژوهشی؛ تهیه یک گزارش نشست یا سخنرانی.**

ب-۳) زمان‌بندی

- **حداکثر ۹ ماه با:** فازهای جمع‌آوری داده (۳ ماه)، تحلیل، درجه‌بندی و جدول‌سازی (۴ ماه) و گزارش‌نویسی (۲ ماه).

ب-۴) محدودیت‌ها و الزامات

ممکن است پژوهشگر با محدودیت‌های دسترسی به داده‌ها و کارگاه‌ها مواجه شود.

ج) بودجه‌بندی و قوانین

ج-۱) شرایط و ضوابط بودجه‌بندی

مطابق نرخنامه موسسه

ج-۲) نحوه پرداخت موسسه به مجری (تعداد فاز)

طی سه فاز پس از رعایت الزامات قانونی پس از ارسال گزارشات دوره‌ای و تایید ناظر و مدیر گروه پژوهشی؛

ج-۳) الزامات قانونی و اخلاقی

- اخذ مفاصا حساب بیمه ای و مالیاتی؛
- حسن انجام کار؛
- افشای تعارض منافع؛
- رعایت اخلاق حرفه‌ای.

د) پیوست‌ها

- د-۱) فرم پروپوزال
- د-۲) فرم تنظیم نامه به موسسه در طی فرایند پژوهش
- د-۳) راهنمایی نحوه گرفتن مفاصا حساب تامین اجتماعی
- د-۴) منابع قابل استفاده
 - واکاوی طرح های بازنشستگی مشاغل سخت و زیان آور (تجارب کشورهای اتحادیه اروپا - به ویژه کشور هلند) - تیمورا
 - اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح استفساریه دریافت چهاردرصد (۴٪) حق بیمه مشاغل سخت و زیان آور از واگذارنده کار به پیمانکار» - موسوی خطاط، خلیلی
 - آسیب شناسی مشاغل سخت و زیان آور با تکیه بر قانون مقررات مربوطه: موسسه کار و تامین: مرادی نژاد - خلیلی
 - Hazardous exposures to plastics in the world of work- ILO
 - Exposure to hazardous chemicals at work and resulting health impacts: A global review- ILO
 - Handbook of Occupational Safety and Health- Editor(s):S. Z. Mansdorf
 - Global Occupational Safety and Health Management Handbook 1st Edition- by Thomas P. Fuller (Editor)